

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА КУМЫКСКОМ ЯЗЫКЕ

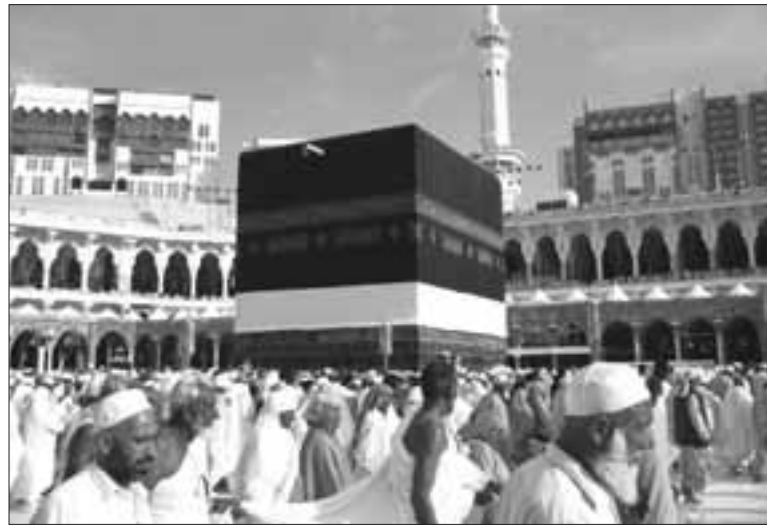
ДАГЪЫСТАННЫ БУСУРМАНЛАРЫНЫ ДИН ИДАРАСЫНЫ ГАЗЕТИ

№8 (100) Айда бир керен чыгъарыла / Шаввал 1428-й / октябрь ай – 2007 йыл. Багъасы 10 манат

Гъаж, ону маънасы ва пайдасы

НОМЕРДЕ:

Расулуллагъны ﷺ гъадисинде ислам динни аслулары беш затдыр деп айтыла. Биринчиси – шагъадат, Аллагъ бир, Магъаммат ону элчиси экенге шагъатлыкъ этмек. Экинчиси – гъар гюнюк беш намаз. Уьчюнчюсю – закят (секет) чыгъармакъ. Дёртюнчюсю – рамазан айда ораза тутмакъ. Бешинчиси – имканлыгъы барлагъа гъаж къылма барыв. Арап тилден гёчюргенде "гъаж" деген сёз гючлю къаст (иштагъ), негет ва оьр этилгенлени уьстюне барыв деген затны англата. Бизин динде буса шо, белгили шартлар ва къайдалар булан байлавлу болуп, Аллагъа сужда къылмакъ учун оьзюне оьр абур, гъюрмет этилеген Каабагъа барыв.

Гажгъа барывну парзлыгъын гери урагъан адам ислам динге арт берген ва капирликге тюшген деп гысап этиле. Гъажгъа бармакъ учун имканлыгъы бар адамгъа шону артгъа салма тюшмей, нечик чи, дагъы шолай имканлыкъ болмай къалмакъ бар. Имканлыгъы бола туруп, гъажгъа бармай оьлсе, къыяматгюн Аллагъутааланы алдында тынглавсуз адам гысапда токътажакъ, неге десе, ол Есибизни алдындагъы борчун кютмеген.

Гъаж къылмакъныкъны парзлары:

1. Гъакъылбалыкъ чагъына этишмек.
2. Бусурман болмакъ.
3. Гъакъылгъа тюз болмакъ.
4. Эркин болмакъ.
5. Ёл къоркъунчсуз болмакъ.
6. Мал ва савлукъ якъдан имканлыкъ болмакъ.

Гъаж аслу алты затдан (арканлардан) къурула.

1. Ихрам (тигилмеген эки къумач гесекден болагъан хас опуракъ) гийив булан бирге этилеген негет.
2. Арапа тавда болмакъ.
3. Таваф этив - Каабаны дегерек айланыв.
4. Сафа ва Марва тебечиклени арасындан юрюв.
5. Тюклерин (азында уьч тююн) юлюв.
6. Шо талапланы гези-

гин сакълав.

Гъажгъа барыв - бек агъамиятлы иш, шосуз динибиз оьзюню толумлугъун кемите. Расулуллагъны ﷺ гъадисинде айтылагъан кюйде, Аллагъутаала учун ким гъажгъа барса ва шону булан бирче эрши ва эдепсиз сёйлемесе ва гюнагъ ишлер этмесе, гъаждан анандан тувгъан гюнюнде йимик, гюнагълардан таза болуп къайтар. Олай да, Пайхаммар ﷺ: **"Гъаж къылма баргъанлар Арапа тавда болгъанда йимик, шайтан бир заман да шолай хорланмай, эсгик этилмей ва ачувланмай. Неге тююл, ол Аллагъутааладан адамлагъа рагъму этилегенни ва оланы уллу гюнагъларындан гечилегенни гёре"**, - деп айта, дагъы да айтылагъан кюйде, гюнагъланы арасында янгыз Арапа тавгъа баргъанда гечилегенлери де бола.

Бир гезик оьзюн Аллагъутаала налатлагъан иблис Арапа тавда арыкъ, тонкъу, сари тюсге айлангъан йылавукъ ёлавчуну келпетине гирип, Пайхаммарны ﷺ алдында токътагъан. Расулуллагъ ﷺ огъар:

- Не учун гёзьяш тегесен, неге азгъансан, неге бетингни тюсю алышынгъан, неге тонкъу болгъансан? - деп сорагъан.

Суалгъа иблис:
- Мунда гелме алгъасайгъанланы кёплюгюнден оланы

умутлары яшавгъа чыгъардан къоркъаман, шо саялы къайгъыраман. Аллагъны ёлуна тюшгенлени атлыларыны кишневлерине къайгъыраман. Шо атлылар магъа алгъасай буса яхшы болажакъ эди. Адамланы Аллагъа тынглаву болагъанына къайгъыраман, олар магъа таби бола буса, яхшы болажакъ эди. Оьзюне герти муьминни ажжалын тилеген Аллагъны къулуно сёзлеринден къоркъаман... Башым къайгъыда! Шолай гъайран ишге гъаваслы болгъан сонг, ол, гертиден де, билегенлени санавундан, -- деп жавап берген.

Расулуллагъны ﷺ гъадисинде айтылагъан кюйде, ким гъажгъа яда умрагъа бармакъ учун ожагъын къоюп чыкъгъан ва ёлда оьлген буса, огъар къыяматгюн болгъунча гъажлагъа баргъангъа тенг гелеген къадарда шабагъатлар языла. Ким сыйлы эки шагъарны бирисинде - Маккада яда Мадинада оьлсе, къыяматгюн ондан сорав алынмажакъ, ол женнетге гирежек.

Гъажгъа барма насип болмакъ дюньяны яшавундан артыкъ ва гъаж къылма насип болгъанлагъа уллу савгъат женнетдир.

Ислам дин Аллагъа къуллукъ этивню бир нече къайдаларын айыра, шоланы арасында ачыкълары да, яшырылгъанлары да бар. Ачыкъдан къуллукъ этив - шо

юрекден сужда къылыв, масала, Аллагъа бакъгъан сююв, таза юреклик, товбагъа тюшюв, Аллагъа аркъа таяв, Ондан къоркъув ва Ону рагъмусуна умут этив. Аллагъа ачыкъдан къуллукъ этивню эки журасы бола: къаркъарасы ва мал-матагъы булан къуллукъ этив. Гъаж буса, Аллагъа универсал къайдада къуллукъ этив гысаплана, неге тююл, о мал-матагъы булан да, къаркъарасы булан да этиле, ондан къайры, бу къуллукъну яшыртгъын ягъы да бар, масала, негетини тазалыгъы.

Гъаж ислам динни оьзге талапларындан о дюнья шартыны шо белгили бир еринде - Маккада оьтгерилегени булан айрыла. Ислам динни намаз, ораза, закят йимик талапларын буса, дюнья шарыны къайсы мююшюнде де кютме бажарыла.

Къудратны Еси Аллагъутаала Оьзюню къуллары учун токъташдырылгъан гъукмуларын оланы кютеген адам бу ва о дюньяда пайда алагъан ёрукъда токъташдыргъан. Гъажны гъакъында айта туруп, Сыйлы Къуран ислам динни шо талабыны пайдасын ва маънасын эсгере. Эни биз гъажны терен ва яшыртгъын гъакъыллы маънасыны гъакъында къысгъача эсгерейик.

Арты 5-нчи бетде

2 ЯНГЫЛЫКЪЛАР

Бусурман киноланы халкъара фестивалы

3 ВАЪЗА

Авлетлени ата-анагъа янашыву

4 КЪЫЛЫКЪ

Ислам наркотиклеге къаршы

6 НАЗМУ

Пайхаммаргъа ﷺ макътав

7 "БАЯНЛЫКЪ"

Шайтанны къурдашлары ва душманлары

МУНАПИКЪНЫ УЧ ХАСИЯТЫНДАН БИЛИП БОЛА: ОЛ ЯЛГЪАН АЙТА, ДЫГЪАРНЫ БУЗА ВА ИНАМЛЫКЪНЫ БОЛДУРМАЙ

ГЪАДИС

БУСУРМАН КИНОЛАНЫ ХАЛКЪАРА ФЕСТИВАЛЫ

Бираз алларда Къазан шагъарда бусурман киноланы "Алтын Минмара" деген халкъара фестивалы шатлы шартларда оъзюню гъасиллерин чыгъарды, деп билдире "Янгылыкълар" деген РИА.

"Фестивальда кѐп къадагдагы яхшы кинолагъа къаралды ва, бизге шонда устъюнюк алгъанларын танглама бек къыйын эди. Бу иште бизин принциплари янашывуз бек агъамиятлы эди. Гележекде де иш шотай узатылса, бу фестиваль Гюнчыгыш "Канни болма имканлы", -- деп билдирген кинофестивальны жюриисини председатели, белгилли болгар режиссѐр, оператор, сценарист, режиссѐрланы ва кинематографистлени Болгар Ассоциациясыны членни Радослав Спасов.

Жюриини председатели "Лап яхшы оюн фильм" деген номинацияда "Алтын Минмара" деген савгъатны "Баба Азиз" деген фильмини яратгъанлагъа (Швейцария-Германия-Тунис-Франция-Венгрия-Иран-Великобритания) тапшурган. Спасов мюкюр болгъаны йимик, жюри бу картинаны "баянлыкъсыз, юреги булан къабул этген" ва, яшыртгъын тавуш беривню гъасиллерине гѐре, бир гѐнгулден къабул этген. "Лап яхшы оператор иш" деген номинацияда бирдагы да "Алтын Минмараны" шо фильмини оператору Магъмут Калари алган.

"Оюн кинону лап яхшы режиссурасы" деген номинацияда "Грбавица" деген фильм учун (Австрия-Босния ва Герцеговина-Германия-Хорватия) Ямила Жбанич устъюнюк алган. "Грбавицагъа" экинчи савгъатны да лап яхшы тиштайпа роль учун актриса Мирьяна Каранович гелтирген.

"Лап яхшы эргиши роль" деген номинацияда "Ватандаш борч" (США-Канада) деген кинодагы иши учун актѐр Питер Краузе устъюнюк алган. Лап яхшы сценарий учун "Алтын Минмара" "Иип" (Гъиндустан) деген фильм учун Нагеш Кукунурагъа тапшурулган. "Лап яхшы къысгъа метражлы фильм

учун" деген номинацияда Флюза Фархшатованы "Эки яшав" (Россия, Башкъортостан) деген фильми устъюнюк гелген. Оъзге номинациялагъа гѐре де гъар тюрлю уълкелени режиссѐрлары яратгъан кинофильмлеге тапшурулган.

Бусурман кинону "Алтын Минмара" деген учыюнчю халкъара фестивалы "Культураланы диалогундан таба - диалогну культурасына" деген чакъырывну тубюнде оътген. Гъалиги фестивалны конкурс программасында отуздан да артыкъ уълке гелтирген гъар тюрлю 49 фильмге къаралган. Фестивальны жюриисинде кинодраматург, ВГНК-ни профессор Одельша Агишев, эстон кинорежиссѐр, оператор, художник, продюссер Арва Их, белгилли арап актриса, мисрилли Сафия Аль Амри, "Россия" телеканалдагы "Бусурманлар" деген проектни ѐлбашчысы Василий Антипов ортакъчылыкъ этген.

Фестивальда дюнья ва россия кинематографияны белгилли адамлары, актѐрлары, кинорежиссѐрлары да болган. Язывчу ва жамият чалышывчу Олжас Сулейменов, Азербайжанны культура министри Полад Бюл-бюл Огълу фестивалны гъюрметли къонакълары болган.

ТАХШАГЪАРНЫ ПАРЛАМЕНТАРИЙЛЕРИ ТАКЛИФ ЭТЕ

Уълкебизни тахшагъарыны парламентарийлери РФ-ни Пачалыкъ Думасына "Маълумат береген къуралланы гъакъындагы" законну "Маълумат береген къуралларда, олай да компьютер сетлерде милли, раса якъларына яда заралгъа тарыгъанланы, законсуз иш этгенлени, жинаятчы иш этген деп шекликге алынганланы ва жинаятчылыкъ этгенлени динге янашывуну гъакъындагы" маълуматланы яйывну гери урувну гѐз алгъа тутатгъан дѐртюнчю статьясына тюзелтивлер этмекни таклифин берген.

Шотай тюзелтивлер къабул этилсе, деп яза "Невское время", "шону учун тийишли даражада кюрчюсю болмай туруп" шо маълуматланы эсгерив "тийишли даражадагы маълумат туюк ва ватандашланы ихтиярларын бузув гъисапда" къаралажакъ. Документге англатыв береген запискасында шо тюзюкню Москва шагъар Думадагы авторлары къошум этип айтагъан кюйде, "ислам террорчулар" деген сѐз тагъымны

кѐп эсгерилмеклиги Россияны ватандашларыны "милли оъжетликге ва душманлыкъгъа" гелтирме бола, деп гъисап эте.

Маълумат береген къураллардан "ислам террорчулыкъ" деген сѐз тагъымны тайдырмакъны гъажатлыгъыны гъакъында биринчилей 2003-нчю йыл октябрь айда "Россия маълумат къуралларда исламофобия" деген темада оътгерилген "дѐгерек столда" билдирилгенни эсге салайыкъ. Шо ѐрукъдагы чаралар Евросоюзда гийирилип де битген.

ЭЛЧИ ГЕЧМЕКНИ ТИЛЕГЕН

Швецияны Сауд Арабстандагы элчиси Ян Теслефф Ислам конференцияны Къурумуну генеральный секретары Эсмеледдин Исханогълу Магъаммат Пайхаммарны * мысгъыллап этилген суратын уълкени газетлерини бирисинде ерлешдиргени учун гечмекни тилеген.

Ону сѐзлерине гѐре, Швед гъукуматы ислам конференцияны къурумуну билдиривине, сѐзюню эркинлигин якълав деген пикруну артына яшынып, бусурманланы гъислерин хорлайгъан шо ишге ѐл бермесни масъаласына мекенли кюйде янашгъан ва болма имканлы къаршы турувланы масъаласыны баш девюрюнде чечме къаст этген, деп билдире ИНА.

Оъз гезигинде Исханогълу Швецияны гъукуматыны шо мураддан этеген иши гѐрюне ва бары да бусурманлардан оъзлерден гечмекни тилегени булан рази болагъанын билдирген. Шону булан бирге, ол гележекде шотай питне салывлар болмасын учун иш гѐреген законгъа белгилли алышынывлар этме тошегенини гъакъында эсгерген.

САЛАГЪУТДИННИ ГЪАКЪЫНДАГЫ ФИЛЬМ

Голливудлу режиссѐр ва ислам динни белгилли адамларыны гъакъында кинолар чыгъаргъан танывлу адам Малик Аккад Салагъутдин Айюбинни - Иерусалимни хаччы чапгынчылардан азат этивчюню - гъакъында фильм

чыгъара, деп билдире, Аль Жазирагъа кюрчюленип, Islam Online RU.

2005-нчи йыл ноябрь айда Сирия-Американ компанияны продюсеру Мустафа Аккад Амманда бомба атылгъанда оылген. Ювукъ Гюнтувушда ол ислам динни ва арап милли янгыртывуну гъакъындагы фильмлени яратывчу гъисапда белгилли адам болган. Аккад оъзюню "Салагъутдин" деген проекттин артына чыгъаргынча оылген.

Оылген кинопродюсеру уланы Малик Аккад атасыны ишин узатма ва ону тамамлама сѐз берген. Шону уъстевюне де, Хэлдинни гъакъында кѐп сериялы кино чыгъаргъандан сонг, ол оъзюню проектинде Голливудну иштагылыгъын тартма бола, деп билдирген. "Гъали мен эркинмен ва атам тамамлап болмагъан ишни къайтара башлама боламан", -- деп билдирген Малик.

"Магъамматны * гъакъында", "Пайхаммар", "Чѐлно арсланы" деген фильмлени яратывчу Мустафа Аккад бусурманланы да, христианланы да арасында бир-бирин англавну шартларын болдурувгъа болушлукъ этив болмаса ярамай деп гъисаплагъан.

Ол башлагъан "Салагъутдин" деген фильмде тенглешдирилелер ва хыяллар бары ачыкъ: оъсген, яхшы савутлангъан гъалиги европа армия, поход этип, арап топуракъларын елей. Автор кѐп затда орта асрулардагы гъалланы бизин заман булан тенглешдире. Шотай тарихи тенглешдирилелер Голливудда чыгъарылагъан фильмге бакъгъан якъда уллу гъаваслыкъны тувдурма бола. Тек, критиклер эс этеген кюйде, фильмин коммерция устъюнюкю шеклик тувдура. "Голливудда арапланы нечик абуру барны мен билемен, неге десе, мен даим мундаман. Шо абурну гъалы бек бузукъ, -- деп мюкюр болган Малик Аккад. -- Буса да, бизде бир нече сценарий планлар гъазир, шотай да политика масъалалар булан байлавлу. Тек шо сценарийлени гъеч пропаганда маънасы ѐкъ".

Оътген йылланы ичинде Салагъутдини келпетине актѐрланы къайсы журасы къыйышывлу гележек деген масъала да бир нече керенлер гѐтерилген. Джеймс Бондну ролюн ойнагъан голливудлу "киноолдуз" Шон Коннери булан алданокъ юрюлеген сѐйлешивлер этилген. Тек актѐр, оъзю гъисап этеген кюйде, ол Джеймс

Бондну келпетин яратывчу гъисапда къаравчуланы яхшы эсинде къалгъан. Шо саялы шо ролню оъзюнден эсе яхшы яратма болагъан актѐр гъажатлы деп гъисап эте. Оъзюню артда берген баянлыкъларыны бирисинде Малик Аккад Шон Коннери фильмде, баш игит гъисапда туюк, персонажланы бириси гъисапда ортакъчылыкъ этме бола, деп айтгъан.

ИШГЕ ХИДЖАБ БАЙЛАП БАРАЖАКЪ

Мычыгышыны пачалыкъ идараларында ишлейген бары да къатын-къызлар энниден сонг ишни заманында башларына явлукъ байлажакъ. Мычыгышыны президенти шотай буйрукъ берген. Шо правилону бузгъанлар ишинден тайдырылажакъ, деп айтгъан "Свобода" деген радио.

Бу йыл 11-нчи сентябрде республиканы администрацияларыны башчылары, министерликлени ва ведомстволаны, олай да ихтиярланы сакълайгъан структураланы ѐлбашчылары ортакъчылыкъ этген генгешде Мычыгышыны президенти Р.Къадыровну сѐзлерин гелтире туруп, "Янгылыкълар" деген РИА булай дей: "Мычыгышыны районларыны башчылары, министерликлерини ва ведомстволарыны ѐлбашчылары оъзлени табилгиндегилеге тыш гѐрюнюшюне къатты кюйде тергев берме ва ишлейген еринде гийме тошеген опуракъгъа байлавлу талапланы юрютювге, шо айрокъда къатын-къызлагъа тиегенни, оланы опуракълары мычыгыш адатлагъа жавап береген даражада болгъанны гъакъында маълумат бермекни талап этген".

Р.Къадыров мычыгышылыны оъзлени адатларын ва мердешлерин кюртмекге ва олагъа гъюрмет этмекге чакъыргъан. "Мычыгышлы къатын-къызлар бары да масъалаларда гъар даим де чыдамлыгы булан айрылган, муна шо келпет уългю болуп токътама герек", -- дей Р.Къадыров.

Интернетден

Авлетлени ата-анагъа янашыву

Гъалиги заманда биз эсли адамлардан: яшлар оьзлени англамай, хырт деп тутуп, бары да затны оьзлер сюеген кюйде эте, деген оьпкелевлени кёп эшитебиз. Яшланы да, ата-аналаны да арасындагы эришивлюкlege кёп керенлер шагъат болгъанбыз. Шо масъаланы чечивню ёлларыны гъакъында жамият арада кёп ойлашыла. Шо гъакъда ислам динде не деп айтыла?

Къудратны Еси Аллагъутаала сёзсюз кюйде ата-анагъа гъюрмет этме ва оланы абурлама чакъыра. Ислам динни къанунларына къаршы чыкъмайгъан бары да ишлерде олагъа тынгламакыны буюра. Ата-анагъа яхшы янашывгъа, гъюрмет этивге ислам динде оьзюне тарихлерде тенги болмагъан кюйде уллу агъамият бериле. Оьзюню маънасына-агъамиятлыгына гёре, ата-анагъа гъюрмет этив, оланы абурлав Аллагъа инанывдан, Огъар сужда къылывдан сонг геле. Къудратны Еси Аллагъутаала Къуранда адамлагъа Оьзюне тенг этип дагъы биревге де баш иймекни буюрмагъан, ата-аналагъа буса яхшылыкъ этмекни гёрсетген. Аллагъутаала бизге чагъы уллу болгъан ата-аналарыбызгъа чыгъынлы-ачувлу янашывдан сакъ болма чакъырыв эте. Неге тюгюл, оланы осал болмакылыгы ва кемчиликлери кёбюсю гъалда чагъы булан байлавлу. Бусурман динни талапларына гёре, авлетлерини ата-анасына гъатта гъаран тыныш алыву булан да разисизлигин билдирме ихтияры ёкъ. Къудратны Еси Аллагъутаала ата-анагъа языкъсынма буюра ва олар учун Аллагъа: **"Есибиз Аллагъутаала, олагъа языкъсын, нечик чи гиччи заманыбыздан тутуп олар бизин тарбиялагъан"**, - деп тилеме герек.

Гъадислер де ата-анагъа гъюрмет этмекни яхшылыкъын токъташдыра, олагъа тынглавсуз болмакыдан, хатирин къалдырмакыдан сакъ болма чакъыра. Гъадисде айтылагъан кюйде, ата-анагъа гъюрмет этмейгенлер, нечакъы яхшы ишлер этсе де, женнетге бармажакъ. Расулуллагъ да эсгерегени ймик, ата-анасыны разилигин алгъан адамгъа женнетни къапулары ачыла, алмагъанлагъа буса жагъаннемни къапулары ачыла.

Айтылагъан кюйде, бир керен рагъмулу Расулуллагъны уьстюне Аллагъутааланы шабагъатын алма къаст эте-

ген бирев геле. Ол, гёчюп гелип, Къудратны Еси Аллагъутааланы ёлунда ябушув юртежекге ант эте. Амма Пайхаммар ﷺ жавап берме алгъа-самай ва огъар: "Сени атанг-анангдан саву бармы?" -- деп сорай. О адам: "Бар, экиси де сав", -- деп жавап бере. Шо заман Расулуллагъ дагъы да огъар: "Сен Къудратны Еси Аллагъутааладан разилик алма сюемисен?" -- деп сорай. О адам сюегенин билдире. Шо заман Расулуллагъ огъар: "Буса, сен атанг-анангны къырынына къайт ва олагъа яхшы янаш", -- деген.

Айтыла гелеген хабарларда эсгерилеген кюйде, ким эсе бирев Пайхаммаргъа ﷺ: "О, Расулуллагъ, адамлардан лап артыкъ гъюрмет кимге этме тюше?" - деп сорагъан. Пайхаммар ﷺ: "Анагъа", -- деп жавап берген. О адам дагъы да: "Сонг кимге?" -- деп сорагъан. О адам дагъы да: "Анагъа", -- деген жавапны алгъан. Шо адам къайтара шо суалны берген. Дагъы да: "Анагъа", -- деген жавап берилген. О адам дёртюнчю керен: "Сонг кимге?" -- деп сорагъанда, Пайхаммар ﷺ: "Атагъа", -- деп жавап берген.

Бу гъадисде Расулуллагъ анагъа яхшы янашывну атагъа этилеген абурдан оьрге сала. Къуран авлетлени юреклеринде ата-анагъа бакъгъан якъда эдеп-гъюрметни ва разиликни гъислерин тувдура, оьзюню баласын табагъан ва ашатагъан ана этеген къуллукъну гёрсете.

Оьз баласын табагъан ва ашатагъан гъар ана башдан гечиреген гъал Сыйлы Къуранда суратлана.

Къудратны Еси Аллагъутаала ананы юрегин оьзюню яшларын сюеген этип яратгъан ва Аллагъутаала ананы юрегине салгъан сююву булан тенг гелеген сююв болмай, нечик чи, шо сююв ана оьзю учун бир пайда да къаравулламайгъан жанаварсыз сююв. Психологлар токъташдырагъан кюйде, ананы сююву ва илиякылыгы адамны яшавуну гъар тюрлю девюр-

леринде кёмек эте. Ананы гечинмеклиги адамны къалгъан бютюн оьмюрюню ичинде ачы гъис, терен гъыз къоя. Къуранда Яратгъаныбыз бизге ананы суймекни ва ону илиякылы юрегине янгыз яхшылыкъ этмекни буюра. Шону Расулуллагъны гъадиси де гертилей.

Биревлер, етишген чагъына гелгенде, оьзлени ата-анасына тийишли даражада тергев бермей къоя. Оьзлени оьмюрюн яшларын тарбиялавгъа багъышлагъан хыйлы аналар оланы янгыз байрамгюнлер тюгюл гёрмей. Айрыайры авлетлер буса оьзлени аналарыны гъалыны гъакъында телефондан таба сёйлеп сама да сорамай. Ата-аналар оьзлени яшларындан бир нече гюнге айрылма суймей буса да, авлетлери оьзлени ата-аналарыны сюювон ва гъай этивон къыйматламай.

Къудратны Еси Аллагъутаала Муса пайхаммаргъа ﷺ: **"Ата-анасына гъюрмет этегенлени мен оьмюрюн узакъ этежекмен ва огъар оьзюне де гъюрмет этеген авлетлер бережекмен, ата-анасына тынгламайгъанланы буса оьмюрюн къысгъартажакъман ва оьзлеге де гъюрмет этмейген яшланы бережекмен"**, -- деп айтгъан. Пайхаммарны ﷺ асгъабасы Ибн Аббасгъа: "Арапаны адамлары кимлердир?" деп сорагъанлар. Ол: "Арапа - о женнетни де, жагъаннемни де арасындагы тав. Онда тереклер, булакълар, оьзенлер ёкъ. Шондагы адамлар Ал-

лагъны ёлунда оьлген, тек оьзлеге ата-аналары рази болмагъан авлетлер. Шо саялы олар жагъаннемге барма болмай. Аллагъны ёлунда оьлгени учун женнетге барма да болмай. Оьзлени къысматын Аллагъутаала чечинче, олар шо тавда туражакъ", -- деп айтгъан.

Пайхаммар ﷺ бола буса, о къатын оьзюню уьстюне гелгенни тилей. Болмай буса, ону уьстюне оьзю баражагъын айта. О къатын Пайхаммарны ﷺ уьстюне геле. Огъар уланыны гъакъында сорагъанда, къарт абай, олжасына ёл берип, уланы оьзюне тынгламай ачувун чыгъарагъанны айта.

- Муна Алкаматны тилин тербенме къоймайгъан зат, -- дей Пайхаммар ﷺ ва къарт абайгъа оьзюню уланындан гечмекни тилей. Къарт абай: "Уланым шонча да хатиримни къалдыргъан чы, магъа ону гечме бек къыйын", -- дей. Шо заман Пайхаммар ﷺ кёп къадарда агъач жыймакыны буюра.

- Ону не этесиз? -- деп сорай Алкаматны анасы.

- Мен Алкаматны отда яллатма сюемен, -- деп жавап бере Пайхаммар ﷺ.

Шо заман ана, бек гъалек болуп:

- Мени гёз алдымда уланымны яллатсагъыз, мен шо ишни гётёрме боламанмы?! - деп къычыра.

- Жагъаннемни оту чу дагъы да гючлю бола, -- деп жавап берелер огъар.

Шо заман жыйылгъанланы барысыны да алдында ана уланын гече. Янгыз шо заман жан мукъамдагы Алкамат Аллагъны бирлигине ва Пайхаммарны гъакълыгына шагъатлыкъ этме бола.

Къудратны Еси Аллагъутааланы буйрукъларына къаршы чыкъмайгъан бары да затларда ата-анасына тынглама герек бола. Гъар даим де олагъа ярама къаст этме герек, олар эретургъанда эретурма тюше, алдына чыгъып ююме, олагъа акъырып-къычырып, гётеринки тавуш булан сёйлеме, олардан изнусуз къайда буса да бир ерге барма, бир затда да олагъа оьпкелев этме ярамай, олар оьлгенде, даим дуа этме (Аллагъа оланы гюнагъларындан гечмекни, олагъа рагъмулу болмакыны тилеме) герек, олар учун садагъа берме тарыкъ, оланы дос-къардашлары, къурдашлары булангы аралыкъланы бёлме ярамай.

Бусурман къардашлар ва къызардашлар, ата-анагъа тынглавсуз болув, оьзюнюню низамсызлыкыгы булан олагъа къайгы-дерт салыв лап авур гюнагъланы бириси экенни унутмагъыз!

Дагъыстанны бусурманларыны дин идарасы

АЛИМЛЕР ЕР ЮЗЮНЮ ЧЫРАГЪЫ, ОЛАР ПАЙХАММАРЛАНЫ ЁЛУН ЮРЮТЕ ВА МЕНИ НАСЛУЛАРЫМ, ОБЪЗГЕ ПАЙХАММАРЛАНЫ ДА НАСЛУЛАРЫ

ГЪАДИС

КЪЫЛЫКЪ

Ислам наркотиклеге къаршы

Къудратны Еси Аллагутааланы буйругу булан Жабрайыл малайик Адам пайхамаргъа бек гезел инжи бюртюкню меселинде уч савгъат алып геле. Шолар Иман, Гъакъыл ва Намус болгъан. Жабрайыл малайик Адам пайхамаргъа шолардан бирисин тангламакъны таклиф эте. Адам пайхамар Гъакъылны танглай. Неге десе, ол шо лап къыйматлы инжи бюртюк экенни биле болгъан. Жабрайыл малайик Имангъа ва Намусгъа гери къайтма ихтияры барны айта. Тек Иман къайтма рази болмай. Неге десе, Аллагутаала огъар (Имангъа) Гъакъыл булан бирге болмакъны буюра. Сонг Иман Намусгъа: "Мен Гъакъыл булан къаламан, сени гетме ихтиярынг бар", -- дей. Намус да гетме рази болмай. Шону себебин де о (Намус) оъзюне Къудратны Еси Аллагутаала Иман булан бирче болма буюргъанлыкъ булан англата. Натихада, Гъакъыл къайда буса, шонда Иман да, Намус да болагъаны англашыла. Адам пайхамар лап къыйматлы затны танглагъанда, Аллагутаала огъар уч де савгъатны бере ва къылыгъын безендире. Къудратны Еси Аллагутаала инсангъа ону англав-билимини къуюсу гысапланагъан Гъакъылны савгъат этген.

Абу Хурайра ﷺ Расуллагулагула: "Адамлардан лап кеп билегени кимдир?" -- деп сорагъан. Пайхамар ﷺ: "Гъакъылгъа ес болгъаны", -- деп жавап берген. "Сужда этивде лап яхшы кимдир?" -- деген сорагъа Пайхамар ﷺ: "Гъакъылгъа ес болгъан адам, -- деп жавап къайтаргъан. Дагъы да: "Адамлардан лап лайыкълысы кимдир?" -- деп сорагъанда, Пайхамар ﷺ: "Гъакъылгъа ес болгъан адам", -- деп жаваплангъан ва, -- гъар затны оъз алаты бар, муьмин адамны алаты буса - Гъакъыл. Гъар дин учун ваъзачы бола, муьмин адамны ваъзачысы буса - Гъакъыл", -- деп къошгъан.

Гъакъылны кемежлиги булан адам гертини ялгъандан айырма ва оъзюн бу о дюньядагъы яманлыкълардан сакълама бола. Пайхамарны ﷺ гъадисине гере, Аллагу яратгъанланы бир нече журалары бар. Шолар: малайиклер, адамлар ва гъайванлар. Къудраны Еси Аллагутаала малайиклени яратгъан ва олагъа Гъакъыл берген, гъайванланы яратгъан ва олагъа сезивню-

гъисни берген, сонг Ол Адамны авлетлерин яратгъан, олагъа да Гъакъыл ва сезив-гъис берген. Инсанны авлетлери буса, оланы да, буланы да арасында юрюлеген даимлик ябушувда. Кимде Гъакъыл оърлюк алгъан буса, шо малайиклерден оърде. Кимде сезив-гъис Гъакъылдан оърлюк алгъан буса, шо гъайванлардан да тебенде. Адамланы бирлери, Гъакъылны чакъырывуна шон-

торлю гъиллалар булан бизин шо тизив байлыкдан магърюм къойма къаст эте. Иблисни аслу савутларындан бири си адамны эсиртеген, манг этеген хумардыр.

Къудратны Еси Аллагутаала Къуранда айтагъан кюйде, шайтан хумарны ва почлю гъаваслы-къызышыв оюнланы кемежлиги булан бизин арабызда очлюкню ва бирев-биревню гёрюп ярамайгъанлыкъны яйма,

ны ювукълашдырывдан сакъ болма чакъыра. Эгер инсан наркотиклени ва шолагъа ошагъан башгъа затланы къоллаван оълсе, шо оъзюн оълтюргенге тенг бола. Оъзюн оълтюрген адам буса, сыйлы гъадисге гере, жагъаннемни отунда яна.

Расуллагулагуны ﷺ гъадисинде эсгерилеген кюйде, эсиртеген, манг этеген бары да затлар хумар гысаплана, шолар барысы да гъарам. Ким бу дюньяда хумарны пайдаландырса ва эсирген, манг болгъан кюйде товбагъа тюшмейли оълсе, шо сувсаплыгъын Расуллагулагуны ﷺ булагъындан басылтмажакъ. Расуллагулагуны ﷺ булагъындан сув ичмеген адам къыяматгюн кемеж алмажакъ ва жагъаннемге тюшежек. Оъзюн бусурман гысап этегенлер учун шо да таман.

Шону булан бирге, янгыз эсиртеген, манг этеген хумар затланы къоллаван тюгюл, шоланы сатыв да, алыв да, ишлетив де, ташыв да, манг этеген затланы сатывдан гелген акъчаны пайдаландырыв да, шо затланы къоллагъанланы къырыйында турув да, олай да, эсгерилген ишлеге аз буса да болушлукъ этив де къадагъа этиле. Бизин Пайхамар ﷺ шо ишлер булан машгул болагъанланы налатлагъан. Хумар затланы къоллавагъа кемежчи болув адам оълтюрювге кемеж этгенге тенг бола. Ислам динде бир адамны оълтюрюв савлай жамиятны оълтюрювге тенг этиле, наркотиклер булан сатыв-алыв юрютегенлер буса савлай халкъланы екъ этеген бола. Статистикадан белгили кюйде, 18 йыллыкъ чагъында наркотиклени даим къоллама башлагъан адам, кеп айтса, 25-30 йыл яшай. Эгер адамланы кёбюсю шо пис затны оърюм чагъында къоллама башласа, гележекде инсанланы не зат къаравуллайгъанны гез алгъа гелтирме къыйын тюгюл.

Гъалиги статистика шагъатлыкъ этеген кюйде, дюньяда наркоманланы санаву гюн сайын арта. Шолай болгъанда, озокъда, ички ва наркотиклер булан иштагъланып, зараллы ёлгъа тюшгенлеге байлавлу не этме герек деген сорап тувулуна.

Медиклер токъташдырагъан кюйде, къаркъара якъдан наркотиклени таъсирине тюшгенлени баш вакътисинде гъалиги медицина къайдалар булан тез къутгъарма бажарыла. Тек масъаланы башгъа ягы

бар: къаркъарадан къайры, наркотиклени таъсирине психология якъдан тюшгенлени масъаласы, шону эбинден гелме бек къыйын. Наркотик адамны ягъын сёндюре, шону натихасында наркоман оъзюн тутуп болмай. Белгили кюйде, наркоманиядан сав болгъанлар кеп аз. Чыныкыгъан ва сынавлу наркоманны сав этме бажарылмайгъан деген билдиривлер этилегени де белгили. Шону булан бирге, бир затгъа тергев этилмей къала: Аллагутааланы буйругу болса, бажарылмайгъан бир зат да екъ.

Телевизордан сёйлевлерини бирисинде РФ-ни Савлукъ сакълав министри: "**Биз наркомания сав этме бажарылмайгъан аврув экенге мюкюр болма герекбиз. Буса да, динни кемежлиги булан шо аврувдан къолай болгъан гезиклер бар**", -- деп билдирген эди.

Наркомания, инсан яшавну гъалиги замангъы кеп санавдагъы яман юрюшлери, сакъатлыкълары йимик, янгыз къаркъара аврув тюгюл, къылыкъ аврув да дюр. Шогъар гере дин билимлерсиз шо ёрукъдагъы масъаланы эбинден гелме бажарылмай.

Расуллагулагуны ﷺ гъадисинде яхшы адам булан къурдашылыкъ юрютеген адамны Аллагутаала, ол гъатта яман буса да, яхшы этежекни, оъзгени буса, гъатта ол яхшы болгъан буса да, яманлагъа къошулса, яман этежекни гъакъында айтыла. Белгили шариат китапларда къурдашылыкъ ва къатнав аралыкълар адамгъа яхшы якъдан, эгер ол гюнагъы булангъы ва яман адамлар булан къатнай буса, яман якъдан бек таъсир этегенни гъакъында язылгъан. Гъакъыкватда шо бир гезикли гъал булан билинмей. Адам, суйсе де-суймесе де, кимлер булан къатнай буса, аста булан шолагъа ошап къала. Сав-самат ва дин адатланы юрютеген, Аллагутаалагъа къуллукъ этеген адамлар булан даим къатнав ва шолар булан къурдашылыкъ юрютюр ону юрегинде яхшы адамгъа бакъгъан якъда сюювню тувдура. Шо буса огъар гележекде яхшы ишлер этме болушлукъ эте. Шогъар гере яшланы тарбиялавагъа байлавлу лап уллу жаваплыкъ инг башлап ата-ананы, олай да дос-къардашланы ва таныш-билишлени уьстоне тюшегенни унутма ярамай.

Къудратны Еси Аллагутаала Къуранда бары да муьминлеге олар оъзлени ва оъзлени агълюлерин жагъаннемни отундан сакълама тюшегенни гъакъында айта. Расуллагулагуны ﷺ гъадисинде,

ча да къулакъасып, шонча да огъар гирген чи, гъатта малайиклени хасиятларына ес болгъан. Шолар - пайхамарлар ва сыйлы адамлар. Башгъаларда буса сезив-гъислер Гъакъылны оъзлеге таби этген ва олар гъайванланы хасиятларын алгъан. Уьчюнчюлер буса ябушувну давам эте. Олар ичден азап чегивню ва аврувну, пашманлыкъны, инжинмекни гъис этегенлер. Олар оъзлер башдан гечиреген яшавгъа рази тюгюллер. Олар муьминлер, сыйлы адамлар муьминлени оъзлер турагъан ерге гелтиреген мюгълетни ва оланы оъзлеге ошатмакъны къаравуллай. Башгъа якъдан, шайтанлар адамланы оъзлени янына тартмакъ учун онгайлы заманны къаравуллап тура.

Гъакъыл бу ва о дюньяда адам учун къутгъарывчу гюч экенин билеген иблис гъар

шону булан биз Аллагутааланы эсгермейген ва намаз къылмайгъан кюйню этме къасткъыла. Хумар - о янгыз чагъыр ва спирти булангъы оъзге ичкилер тюгюл, адамны гъакъылына терс таъсир этеген наркотиклер ва башгъа затлар да дюр. Кёбюсю гезиклерде хумарны къоллавагъа гысапланагъан сигаретден башлана.

Бусурман адамлар учун шо хумар затланы пайдаландырывну гъарам гысапланагъанны тасдыкъ этеген кеп затлар бар. Къудратны Еси Аллагутаала Къуранда Ол бизин учун зараллы, пис ва пайдасыз затланы гъарам этгенни ва бары да азат, пайдалы затланы гъалал этгенни гъакъында айта. Къудратны Еси Аллагутаала Къуранда дагъы да бизин биз оъзюбюз оъзюбюзню оълтюреген даражагъа етишдиривден, ажжал-

гъар адам туварчы (къойчу яда йылкычы) ва къыяматгюн оланы гъарисинден озлени туварыны (сиривиюню яда йылкысыны) гъакында соралажакъ, деп айтыла. Эгер ата-ана озлени яшларына олар гъакылбалыкъ болгунча динден англав бермесе ва сонггунда олар терс ишлер этсе, яшлар этген бары да гюнаглар ата-аналагъа язылажакъ. Ондан къайры да, озлени яшларына яхшы ишлени ёлун гёрсетив ва яман ишлерден къорув азлыкъ эте. Ата-аналар озлени уьлгюсю булан ёл гёрсетме герек. Нечик чи, авуз сёзюню "тилинден" эсе, яхшы ишни "тили" артыкъ татли ва таъсирли бола.

Расулуллагъа ﷺ: "Къутулмакъ недедир?" -- деп сорагъанда, ол: "Озьюнню тилинги бош сёзден сакъла, озьюнню агълонг учун къызгъанч болма ва этген гюнагларынг учун йыла", - деп айтгъан. Гъадисни Акабат Бин Амир етишдирген.

Олай да, Расулуллагъа ﷺ: "Адамланы лап яхшысы кимдир?" -- деп сорагъанлар. Ол: "Аллагъутааладан къоркъагъан адам. Гертиден де, дюньяны бары да ниъматлары: енгиллик, шатлыкъ, къадагъа этилеген затлардан таза малматга, Аллагъдан къоркъув булан белгилене. Шо яхшылыкъ о дюньяда да къутгъарыр ва шабагъатлар", -- деп жавап берген. Гъадисни Абу-Хурайра етишдирген.

Гъакылы адамгъа Къудратны Еси Аллагъутаалагъа озьюнню гюнагларынган гечмекни тилемеге ва Ондан къоркъма, олай да озьюнню гъайсызлыкъын билме тюше ва Аллагъутааланы алдында товбагъа тюшме герек. Неге десе, товбагъа тюшювню къабул этеген Къудратны Еси Аллагъутаала биревге де товбагъа тюшюв учунгъу къапуланы япмай. Гъакъ юрекден товбагъа тюшген адам янгыз алда этген гюнагларынган чайылып къалмай, огъар яхшы ишлер де языла. Олай да, товбагъа тюшювню артгъа салыв гюнаглары санавун артдырагъанни ва товбагъа тюшювню артгъа салагъан адамгъа товбагъа тюшмеген кюйде оьлмекни ва Къудратны Еси Аллагъутааланы алдына шо гюнаг булан бармакыны къоркъунчлугъу бар. Наркотиклени, эсиртеген ва манг этеген озьге затланы къоллайгъанлар уллу гюнаг къазана. Олар, шо хумарланы толу кюйде гери уруп, Аллагъны тюз ёлуна да тюшюп, товба этип, адилли ёлну тангласа, биринчилей, бу пана дюньядан ахыратгъа тез гёчежек ва уллу гюнаглар булан Аллагъутааланы алдына баражакъ ва жагъаннемни отунда яллажакъ.

Адамда къаркъара аврувлардан да яман ва ону бузагъан бек яман аврувлар бола. Шолар - къылыкъ-алым аврувлар. Асабия (оьктемлик, хохабазлыкъ) шо аврувланы бириси. Хас оьктемлик йимик, озь миллети, озь халкы, озь тухуму, агълюсю ва башгъалары учунгъу оьктемликлер ислам динни къанунлары булан гъеч барышмай.

Башлап адамда озьюнню ата-бабаларына бакъгъан якъда оьктемликни гъислери тувулуна. Сонг о оьктемлик теренлеше - адам озьюнню тухум-тайпасы, миллети башгъаларынган яхшы деп гъисап этме башлай. Озьюнню халкыны суймек, озокъда, ёрукълу гъал. Амма ону, башгъаларына къаршы салып тенгледирип, олардан артыкъ гёрмек яман аврув бола. Мисал учун, озлени Яратгъаныбыз танглагъан, озлени Ол кёп сюеген миллет гъисап этеген жугъутлар шо аврувдан авруй.

Бизин Пайхаммар ﷺ инсанлагъа ислам дин бары да миллетлени ва халкъланы дини экенни, гъар тюрюлю тюрлердеги - къара, акъ, сари териси булангъы адамланы барысыны да атасы бир - Адам ﷺ болгъанни билдирген. Пайхаммарны ﷺ шо гъакъда айтгъан кёп къадардагъы сёзлери адамланы арасында, Аллагъдан

Яман аврув

къоркъувгъа байлавлу болса тюгюл, башгъалыкълар ёкнуну токъташдыра.

Акъ халкыны оьр этип гёрсетеген расизмни де, айрыча алгъанда, бир миллетни башгъалардан артыкълыгын гёрсетеген нацизм де асабиягъа гире. Адамланы ихтиарсыз гъалгъа салывгъа кюрчю болуп оланы яшав гъалыны башгъалыгъы, билим даражасы, яшавлукъ этеген ери ва ш.б. токътама бола. Шо аврувну келпетлей туруп, Пайхаммар ﷺ шо аврув озьюннен арек турма тюшеген чирип, ийис болгъан этге ошай деп токъташдыргъан.

Алдында ишлейгенлеге, къуллукъ этегенлеге бакъгъан якъда адилсиз, терс янашывлар кёп эс этиле. Анас озью Пайхаммарны ﷺ ожагъында он йыл ишлегенни, тек ол озьюне бир зат учун да бир де оьпкелеменни гъакында айтгъан. Пайхаммар ﷺ бусурманлагъа озлени къуллукъчуларына агълюлерини членлерине йимик янашмакыны, олар да озлени хожайынлары ашайгъанни ашама, гиегенни гийме герек деп васият этген. Пайхаммарны ﷺ асгъабалары эсге алагъан

кюйде, бай бусурманланы ожакъларында болгъанда, олар хожайынланы къуллукъчулардан айырып болмай болгъан. Къуллукъчуларына шолай янашагъан адамланы Пайхаммар ﷺ, къолундан тутуп: "Аллагъутаала шулай ишлейген къулланы сюе", -- деп айта болгъан...

Асабия авлетлерине бакъгъан якъда ата-аналаны терс янашывундан да тувулунма бола. Масала, къызы эрге баргъан деп, ону ожакъдан арек тебере. Шолай янашывлар авлетлени де, ата-аналаны да арасында разисизликлени, гъатта душманлыкыны да тувдурма бола. Шо да наслудан-наслугъа берилме бола.

Асабияны гъасили: шо ёрукъдагъы къылыкълы гишени адамлар суймей; шолай адамгъа Аллагъны ачуу чыгъа. Неге десе, ол Пайхаммарны ﷺ суннетлерин юрютмей; шолай адам жамият арада абурун тас эте ва ол башгъалагъа пайда гелтирме болмай; шолай адамны иманы осаллаша. Къуранда айтылагъан кюйде, бусурманланы арасындагъы дослукъну маъналарына къаршы тура.

Шо аврувдан сав болувну къайдалары: биринчи дарман - къатты кюйде Аллагъа инаныв; экинчи - авамлыкыны гери урув. Озьюн ва озь халкыны башгъалардан оьрге салыв авамлыкъ гъисаплана...

Кёбюсю гезиклерде адашгъан бусурманлагъа, яни, борчларын юрютмей ичип-эсирип, уру этип, зиналыкъ юрютюп ва озьге ишлер этип гюнаг къазангъанлагъа оьмюр боюнда дамгъа салына. Шолай адам жамиятны ягъындан озьюне сансымай янашывну эс эте. Шо саялы ол жамиятдан арек тайма, гъатта тезги гюнаглы ёлуна тюшме бола. Муна шо саялы, олай адамлагъа герти бусурманланы янындан, авруйгъан адамгъа герекли тергев йимик, тергев бакъдырылма, гъайын этилме герек бола.

Инсанлыкыны тарихинде асабия савлай халкъланы оьлюм даражагъа гелтирген мисаллар бары белгили. Бу аврув кёплеге хас, айрокъда ала-саладан бай болгъанлагъа яда белгили ата-бабалары булангъылагъа. Шолай адамланы оларда иманны бекледирив ва ислам билимлени уьйретив булан къутгъарма бажарыла. (Къысгъартылып бериле)

"Ислам" деген журналдан

Гъаж, ону маънасы ва пайдасы

Башы 1-ни бетде

1. Бусурманланы бирлешдирив. Ислам дин бусурманланы бир-бири булангъы исси аралыгына ва дослугъуна аслу тергев бакъдыра. Къудратны Еси Аллагъутаала ислам динни талапларын бусурманланы сыкълашывуна ва бирлигине болушлукъ этеген даражада яратгъан. Масала, бир кварталда яшайгъанланы ювукъда ерлешген межидте жамият намаз къылагъанда гюнде беш керен ёлукъма имканлыкы бар. Ондан къайры да, адамлар яшавлукъ этеген ерлердегилер де жумада бир керен жуманамазны вакътисинде ёлукъма болалар. Дюньядагъы бары да бусурманлары буса йылда бир керен гъажда ёлукъма бола. Шогъар гёре гъаж дюньяны бусурманларыны лап уллу даимлик жыйыны гъисаплана.

2. Бютюн герти бусурман къардашлары жанландырыв.

Жынсындан (раса), миллетинден гъасил болмайлы, бары да бусурманлар бир йимик адат-мердешлени юроте, барысы да Бир Есине тилев эте, барысы да янгыз бир якъгъа - къыблагъа багъа.

3. Олар нечакъы йыракъда болса да, бары да бусурманланы ислам дюньясыны центрына - Аллагъны бирлигини шавласы озьюнден таба сав дюньягъа яйылагъан Маккагъа багъып тартыв.

4. Бусурманланы арасында бирлик болув. Гъажны адат-мердешлери юротегенде, биревге де артыкъ онгайлыкълар болдурулмай, уллу агъа ва къуллукъчу, министр ва ишчи - барысы да бир даражада бола. Гъакъ герти кюйде бу ер адам биревден де оьрде тюгюлюн, ол тувгъан мюгълетни эсге сала. Олай да гъаж - о Къудратны Есини алдында къыяматгюню эсге салагъан ер. Шонда бары да адамлар тенг кюйде токътажакъ.

5. Гъаж - о бусурманлагъа пайхаммарларын, Аллагъны вакиллерин, озлени намуслу ата-бабаларын эсге алагъан ер. Гъажны адат-мердешлери кютюлеген гъар ер къайсы буса да бир тарихи агъвалат булан байлавлу. Мисал учун, Каабаны алдында гъажгъа барагъан адам Каабаны къургъан Аллагъны расуллары Ибрагъимни ва Исмайылны келпетлерин гёз алгъа гелтире. Олай да, муъминлер "Гъажар уль Асвад" деген ташны оьпген Пайхаммарыбызны ﷺ гёз алгъа гелтире. Сафа ва Марва тебелер гъажгъа баргъанланы озьюнню уланы Исмайылгъа сув излеген Гъажарны эсге сала. Гъажгъа баргъанлар таш атагъан Мина буса, шо ерде, таш атып, озьюнден Иблисни къувалагъан Ибрагъим пайхаммарны ﷺ эсге сала. Арапа тавда муъмин адам Расулуллагъны ﷺ савболлашыв гъаж къылывун ва муъ-

минлеге васият этеген келпетин гёз алгъа гелтире.

6. Гъаж - о гъажгъа барагъан адамны ёлда къаршылашагъан гъар тюрюлю къыйынлыкъларгъа ва багъыйсыз гъаллагъа бакъгъан якъда тарбия иш юротеген (сабурулукъгъа чакъырагъан) ер. Гъажда кёп бусурманлар бир ерде ёлугъа, шонда сабур-саламат болма, ёлну-ёрукъну юрютме, бирев-биревге ёл къойма герек бола. Гъаж, олай да, къурбан соягъанда яда касиплеге садагъа берегенде, адамларда чомартлыкъ гъислени болдура.

Ким яшавун таза ёлдан башлама сюе буса, таза юрекли къаст булан гъаждан башласын. Къудратны Еси Аллагъутааланы ягъындан гъажыгъызыны къабул этив буса адамны къылыкъ-хасиятын яхшы якъгъа бурувну белгиси гъисаплана.

Дагъыстанны бусурманларыны дин идарасы

ЭГЕР АЛЛАГЪУТААЛА КЪУЛУН АЙРЫЧА ШАБАГЪАТЛАМАГЪА СЮЙСЕ, ДИНИН АНГЛАЙГЪАНЛЫКЪ,
БИЛЕГЕНЛИК БЕРЕ

ГЪАДИС

НАЗМУ

Пайхаммаргъа макътав

Магъаммат Пайхамаргъа
Макътав язма мурадым,
Язмагъа кююн билмей
Хыйлы ойлап турадым.

Огъар бизин йимиклер
Макътав язып болмажакъ,
Миллионлар язса да,
Арты битип толмажакъ.

Ишим тюгюл болса да
Аз зат айтма базаман,
Муъжизатларын кююп
Къалгъанларын язаман.

Арап тилден гечюрюп
Яздым китапдан алып,
Язмагъанман бирин де
Мен озъ янымдан салып.

Пайхаммар яшдан берли
Бек асил къылыкълы эди.
Пакъырлагъа кемекли,
Амалсызлагъа якълы.

Дурус, бек эдепли эди
Гъар-бир сёзю герти эди.
Бир ишге ваъза этсе,
Ол темирни керти эди.

Бек рагъмулу озью де
Алтындан таза эди,
Окътемлик, кёп сёйлемек
Чагъучулукъ гыйбатдан

Бары ондан сорай эди
Ялан, асил къылыкълны
Гъар адам сукъланардай
Я Расулу ёрукъну.

Чархы бек исбайы эди
Гёрме атив суратлы
Сёзлери бек къыйматлы
Гъар-бир иши ниъматлы.

Къылыкълы, гъам сураты
Ярашгъан бир-бирине,
Нюр йимик сыпатында
Къылыкълары гёрюне.

Озью айтгъан яхшылыкълны
Яхшылардан сорагъыз,
Адамны тазасы учун
Сыпатына къарагъыз.

Бетине къарамакъдан
Билерсиз адамны гъалын,
Яхшымы ва яманмы?
Юрекдеги хыялын.

Балкъа эди нюр йимик
Чархы, бети гъар саны,
Тез исине эди огъар
Халкъны юреги, таны.

Сюйкюмлю эди май йимик
Ягъыла эди инсангъа,
Ону гёрюп турмакълыкъл
Йыбанчлы эди гъар тангъа.

Аллагъдан ва адамдан
Ниъматын бек биле эди,
Къаршысына герегин
Тез-тез ондан бере эди.

Озью этген уллуну да
Бек аз затдан санады,
Талчыкъ гелген гишиге
Артыкъ языкъл сынады.

Бек атив айбатлыгъа
Гъар ишинде тувра сёзю,
Тикленип къарамагъа
Тартына эди озью.

Хапарсыз гёрген гиши
Айбатдан тартына эди
Сёйлешип гъаллашгъан сонг
Кепликден къана эди.

Чомартлыкълда да даим
Беривю кёп бола эди,
Зат умутлап баргъанны
Киселери тола эди.

Бир де магърюм болмады
Ондан зат умут этген,
Мурады битмесе де
Йылы сёзлер эшитген.

Терс ишге, аз гюнагъгъа
Ол тез айып салмады
Багъана этип гелгенни
Къабул этмей къоймады.

Аз иш учун адамны
Айтып уялтмай болгъан.
Билсе де аз-маз затны
Билмемиш болуп къалгъан.

Огъар гъаллашгъан гиши
Айрылышып болмагъан,
Гёргенлер къайтып-къайтып
Геле туруп талмагъан.

Енгил эди гъар затгъа
Бар эди кёп сакълыгълы
Бек озюн сюйдюре эди
Сёзюню йымышакълыгълы.

Адамгъа иссилеги
Сёзлери бек таъли эди,
Герти ёлу гъакълында
Озью бек къайратлы эди.

Гъар ишде гъаракатлы
Ёкъ эди эринчеклик,
Халкъдан умут этмеди
Гъеч бир зат, бир кепеклик.

Гючюнде ете туруп
Зулму этгенни гече эди,
Къылыкъланы уьметге
Уьлгю салып биче эди.

Озюню оьмюрюнде
Бир де айтмагъан ялгъан,
Не яхшы иш бар буса
Бары да ондан къалгъан.

Мажлисде болгъанланы
Барын бирге гёре эди
Гъар бирине тийишли
Гъагълын берип биле эди.

Гиши лакъыр этгенде
Билмесе ону сёзюню
Битгенчеге тынглай эди,
Бакътырып огъар гёзюню.

Ол битгенде сёйледди
Озью таъли сёзлерин,
Бары да къарата эди
Гезик булан гёзлерин.

Бир йимик жавап алып
Бир кюйде багълып къалды,
Бир кюйде сёйлеп барын
Хатирин-гёнгюню алды.

Гъатта янындагълылар
Ишлерине геле эди
Бугъар чы менден артыкъ
Гиши ёкъну биле эди.

Бу бар ерде сабурлукъл
Йимишакъл, эдеп яймакъ,
Уялмакъ къарагъанча
Ачыкъ бетден иржаймакъ.

Ёкъ эди сувукъл сыпат,
Эдепсизлик, аччы сёз,
Алгъасамакъ, акъырмакъ,
Ачувланмакъ, тунукъл сёз.

Онда чы нечик де ёкъ,
Ёлдашларында да гъеч,
Ёлун тутма суйгенге
Гъали де тюгюл бир де геч.

Аз сёйлеп сёзюню айта
Амма сёзюню гесип айта,
Хапарсыздан ачывланса,
Нече де тез озью къайта.

Аз сёзюнден де ону
Кёп маъналар чыгъа эди,
Ташгълындай ачып шондан
Жагъларларда чыгъа эди.

Ол дуньяны балкъытгъан
Емишли гюл терек,
Салкъынына жыйылып
Яшлар учун кёп герек.

Гъаманда йимик ативню
Ва тазалыкъны сюе эди.
Опуракълны тазасын
Бек асилини гие эди.

Ийисли майлар булан
Безей эди чархын, башын
Дагълы таза тутта эди
Опурагълын, сувун, ашын.

Аллагъл учун юрегин
Тазалагълан гюл йимик
Загълар тазалыкъны да
Юрютген Ону йимик.

Сивак тартып тазалап,
Даим тишин акълдады.
Гъар затын таза тутуп,
Бек исбарлап сакълдады.

Тырнакъларын да гесип,
Тазалыкъны ол алды.
Шолай атив юрюшге
Кюй уйретип ёл салды.

Бир де ашны сёкмеди
Ийди ону ушатып.
Ушатмаса къоя эди
Къала токъл болмай ятып.

Янгълыз этмеди ишин,
Сагълбагъла сорады.
Гъар ким чакълырса озюн,
Буссагълат деп турады.

Шу кюйде уллу-гиччи
Болсун октемликден арек.
Гъар ким де огълар къарап,
Къылыкъл алмагъла герек.

Ялчысы кюлу булан
Бир тепсиде ашады.
Бир де октемсиз кюйде,
Кюлеп - ойнап яшады.

Байгъла да, ярлыгъла да
Бир кюйде барыша эди
Яшгъла да уллугъла да
Масгъларача тогълуша эди.

Гиччи яшлар ойнатып,
Олагъла яйнай эди.
Гётерип ва кучакъллап
Озю де ойнай эди.

Къол узатып уллугъла,
Гиччиге болуша эди.
Чинк алдын салам берип,
Сонг буса къоллаша эди.

Дунья учун, напсы учун
Ачувланмады бир де.
Ачувлана эди дин учун
Яда зулму болгълан ерде.

Шо атив къылыкъланы
Барын бизге уйретген.
Шолай болугълуз деп
Бизге васият этген.

Ол халкъгъла олай айтды
Гишиге хадирин англайгълан
Уялчан, эдепли гиши
Оланы билмекни танглайгълан.

Пайхаммар ёлун тутма
Суйгенге сакълыкъ герек.
Башына халкъ минмесин,
Сыйдан къачан да арек.

Олай къылыкъланы да
Дагълы да шартлары бар
Къайрат да герек бираз
Къатсыз хорлукъл да табар.

Шукюр болсун Расулгъла
Бизге кёп ниъмат берген,
Жыйып тюз ёлгъла салып,
Герти динге гийирген.

Генг ёлну тар этмеген,
Эркинлик булан гелген.
Аламгъла рагълмат учун,
Аллагълдан йиберилген.

Салат саламлар болсун
Ахыр даим, гъар заман,
Сыйлы агълюлерине
Асгълбаларына да гъаман.

Ону суннетлеринден
Гъар-ким арек гетмесин.
Шапагълатындан бизин
Аллагъл магълрюм этмесин!

**Ажамчадан таржума этген
тёбенкъазанышлы
Магълмат САЙИТОВ**

Гали-гъалилерде шайх Магъаммат-Арипны атындагы Дагъыстан ислам университетде Сайт-афанди шайхны "Рагъмулу билимлени хазнасы" деген китапны биливюне байлавлу республикан конкурс оьтгерилди. Бу конкурсда гъар ким де ортакчылык этмеге болгъан.

Бу конкурсну мурады адамларда бусурман билимлени ахтарыгъа байлавлу агъамиятын артдырмакъ эди. Неге тююл де, гъар бусурман адам оьзюню билимин даим толумлашдырма герек. Шо гъакъда Магъаммат Пайхаммарны * гъадисинде булай айтыла: **"Дин билимлеге гъасиретлик - гъар бусурман гишини ва къатынгишини борчу"**. Конкурсну онгаргъанлар гъисап этеген кюйде, айтылгъан алимни, накъшубанди ва шазали тарикъатлани шайхы чиркейли Сайт-афандини "Рагъмулу билимлени хазнасы" деген асары дин ва сиясат

Конкурс оьтгерилди

экстремизмге къаршы чыгъа ва жамиятда парахатлыкны, барышлыкны болдурмагъа кемеке этеген китап.

Йылны башында билдилрилген бу конкурс бир нече бёлюкге бёлюнген эди. Биринчи бёлюк 9-нчу сентябрде тамамланды. Шо юртларда ва шагъарланы авул межитлеринде оьтгерилди. Шону натижасында 5 адам гиреген гюп сайлана ва район-шагъар конкурсгъа гъазирлене.

Районланы, шагъарланы оьлчевюнде оьтгерилген экинчи бёлюк 23-нчу сентябрде тамамлана.

Шонда алдынлыкны алгъан группалар республикан даражадагы уьчюнчу бёлюкде гючюн-билимлин сынай. Лап ахырда болгъан уьчюнчу бёлюкде Дагъыстанны ер-еринден гелген 13-командан тирет тарта.

Уьчюнчу бёлюкню натижасында финалгъа лап кеп бал жыйгъан 5 команда чыгъа: Магъачкъала, Къызылюрт, Дербент шагъарланы ва Къазбек, Тарумов районланы командалары.

Финалда ярышланы ортакчылары дёрт тапшурувну кютмеге герек. Биринчи тапшурувгъа гёре, "Рагъмулу билимлени хазнасы" деген китапдан алынган хабарлардан пайдалы дарслар алып

болмакъ. Гъар команда белгиленген хабардан беш минутну ичинде болгъан чакы кеп пайдалы дарс алмагъа герек. Экинчи тапшурувда буса, командалар бир-бирине соравлар берип, шологъа жавап къайтарма герек. Соравлар да "Рагъмулу билимлени хазнасы" деген китапдан алынмагъа тийишли эди.

Уьчюнчу тапшурувгъа блиц-турнир деп айтыла. Командадан сайланган биревге эки минутну ичинде болгъан чакы кеп "Рагъмулу билимлени хазнасы" деген китапдан алынган соравлагъа жаваплар къайтарма герек.

Дёртюнчу тапшурувда буса, командалагъа Сайт-афанди шайхны китабындагы ойну баш гесегин алынган сонг шону узатмагъа тийишли. Беш минутну ичинде ойлашган сонг ко-

мандалар шо ойну болгъан чакы толумлу кюйде битдирмеге герек. Бу тиретни натижасы да шо толумлашдырылган ойгъа гёре гесиле.

Конкурсну умуми натижасына гёре бу ярышларда биринчи ерни Магъачкъала шагъарны командасы ала. Савгъат гъисапда бу команда Пайхаммарны * зияратына баражакъ (гъаж къылыв, ёлу да самолет булан).

Экинчи ерге Дербент шагъарны командасы чыгъа. Бу команданы гъар ортакчысына савгъат гъисапда компьютерлер берилле.

Тарумов району командасы уьчюнчу ерге чыгъа ва гъар ортакчысына 10 минг манат берилле.

Конкурсну онгаргъанлар айтагъан кюйде, гелеген гюзде де Сайт-афанди шайхны "Рагъмулу билимлени хазнасы" деген китапгъа гёре бу келдеги конкурс оьтгерилежек. Аллагъа буюрса!

Бизин мухбирибиз

"БАЯНЛЫКЪ"

Бугюн охувчуланы тергевиюне шайтан булангъы тамаша лакъырлашывну беребиз. Озокъда, ону булан ёлугъуп сёйленмеген, амма шолой имканлык болгъан эди буса, эжелден берли адамланы терс ёлгъа бакъдырмагъа белсенген иблис булангъы баянлыкъ тюпде берилеген кюйден йыракъ болмас эди деп эсибизге геле.

- Омюрюнгню аслу янын яман ишлеге багъышлагъан сонг, ёлдашларынг, кемекилеринг ёкъ тююлдюр.

- Мен бары да адамланы уйлеринде болма да боламан ва бары да адамланы гезеп чыгъаман, тек шоланы барысындан да магъа лап ювукъ ва кемекилерим деп айтмагъа ярайгъанлар янгыз 11 гюп адам бар. 15 тайпа адамланы буса, мен айрокъда бек скоймеймен ва гёрюп болмайман. Шолойлыкъда, магъа къурдаш адам - Аллагъны душманы, ва терсине, мени душманым - Аллагъны къурдашы экенни билгиз.

Шайтанны къурдашлары ва душманлары

- Къурдашларыгъиз ва душманларыгъиз кимлер экенни билмеге сюебиз.

- Башлап оьзюмню душманларымны эсгерейим. Олар булай башлана:

1. Лап биринчи душманым - Сыйлы Магъаммат пайхаммар ﷺ. Неге тююл, ол болмагъан буса, мени ишим бек уьстюню болар эди. Шо заман Аллагъ гёрсетген, тюз ёл булан юрюйгенлер къалмас эди. Ол бу дюньягъа Аллагъны дини исламны гелтирген.

2. Бешинчи душманым - сёзлери ишине гелишеген, насигъатларына гёре инг башлап оьзю юрюйген Аллагъдан къоркъагъан алим.

3. Уьчюнчу душманым - байлыгы булан оьктем болмайгъан, ярлыланы оьзюнден кем гёрмейген, байлыгы Аллагъгъа къуллукъ этивге четим этмейген ва байлыгын Аллагъ сюер йимик ишлеге чомарт кюйде харжлайгъан бай адам.

4. Дёртюнчу душманым - оьзюню ишин ялгъансыз юрютеген далаплы адам.

5. Экинчи мени душманым - Аллагъ берген гъакимликни тюз ва о якъгъа, бу якъгъа тартмай гъукму гесеген, адил-

ликни ва тюзлюкню танглагъан гъаким.

6. Алтынчы душманым - оьзгелеге тюз ёл гёрсетеген адам. Айланадагъылагъа бусурман учунгъу парз ишлени англатагъан ва гюнагъ ишлерден арек этеген адам. Шолой адам бары да мени ишимни пуч эте.

7. Еттинчи душманым - гери урулагъан затгъа къарамайгъан, гери урулагъан затны ашамайгъан адам.

8. Сегизинчи душманым - даим намаз жувунгъан кюйде юрюйген ва янгыз таза опуракъ гиеген адам.

9. Тогъузунчу душманым - яхшы юрекли адам. Оьзю гъажатлы буса да, акъчасын Аллагъны ёлунда харжлайгъан адам.

10. Онунчу душманым - янгыз Аллагъ учун садагъа оьлешеген адам.

11. Он биринчи душманым - Къуръанны охуйгъан, ону гёнгюнден уйренеген ва шогъар гёре юрюйген адам.

12. Он экинчи душманым - гечелер туруп намазлар къылагъан адам.

13. Он уьчюнчу душманым - заманында секет телейген адам.

14. Он дёртюнчу душманым - Аллагъны рази этмеге карап, Ол буварагъанны кютюп, Шариат талап этеген кюйде гийинеген тиштайпа.

15. Он бешинчи душманым - гъакъ юрекден Аллагъгъа къуллукъ этеген ва бир мюгълетге де Ону унутмайгъан адам.

- Эрни оьзюнгню къурдашларынгны да эсгерсенг арив болар эди.

- Кеп сююп эсгерейим. Муна олар.

Лап ювукъ къурдашларымны сиягъын зулмучу ва халкъны къыйнайгъан гъакимлерден башламагъа сюемен.

Алыш-бериш булан машгъул ва оьзге ишлерде ялгъан булан къазанагъан далаплылар да мени къурдашларым.

Ички ичеген ва ички сатагъанлар да магъа ювукъ адамлар.

Сонг байлыгы булан оьктем болгъан ва харлылагъа кемеке этмейген бай адамлар да магъа ювукълар.

Мени къурдашларымны арасына бешинчи сыдрада тилчилер, айтды-къуйтдуну юрютегенлер ва оьзлени хабарлары булан адамланы

арасындагы оьчлюкню артырагъанлар, гишилени кемчиликлерин яйып юрюйгенлер гире.

Мени лап аявлу къурдашларымны арасына гюнагъсыз адамланы оьлтюреггенлер де гире.

Етимлени малын урлайгъанлар да магъа бек ювукъ къурдашлар.

Асламчылыкъ булан яшайгъанлар да магъа аявлу. Къуръанда олар Аллагъны душманлары деп ачыкъ кюйде айтылгъан.

Мени ювукъларымны арасына бу пана дюньны артыкъ сюеген ва гележек ахырат яшавгъа агъамият бермейгенлер де гире. Шолой адамлар янгыз бу дюньяда пайда болажакъ ишлер булан машгъул ва ахыратда шо ишлери олагъа къайгыдан ва тарчыкъдан къайры дагы зат бермес. Олайлар Аллагъны рази этер ишлер этмеге алгъасамайлар.

Аллагъгъа гюнагъ ишлери саялы товба этмеге алгъасамайгъанлар, терсине, шо ишлерин узатагъанлар, сонг товба этербиз деп умут этегенлер де (олар сонг боларны да билмейлер, неге тююл тангала не болажакъны не билсинлер) мени къурдашларым.

Сонг мени ювукъ къурдашларымны арасына тарыкъсыз юрюйгенлер де, олагъа шо ёлну тангламагъа кемеке этегенлер де гире.

ИЛМУ АХТАРЫВ ЁЛГА ТЮШГЕНГЕ АЛЛАГЪ ЖЕННЕТГЕ ЭЛТЕГЕН ЁЛНУ ЕНГИЛ ЭТЕР

ГЪАДИС

СОРАВ – ЖАВАП

Оъзю учун бир керен гъаж кыылган сонг къатынгиши башгъа адам саялы гъаж кыылмагъа боламы?

- Оъзю учун борч гъажын кыылганда къатынгиши башгъа адам саялы да гъаж кыылмагъа бола, эгер гъаж сапарында эри яда оъзге ювукъ адамы (махрам) бар буса. Янгызыкъда яда инамлы оъзге къатынлар булан къатынгишинге экинчи гезик гъаж кыылмагъа яратылмай.

Мени хоншум гъаж кыылма сюе, тек ол бек къарт экенге гёре, шо борчун кютмеге болмай. Ол саялы мен гъаж кыылмагъа боламанмы?

- Оъзюг гъаж кыылган бусанг, башгъа адам саялы гъаж кылып боласан, эгер шо савлугъу осал яда къарт адам буса.

Белгили кюйде, Сауд Аравияда бек исси бола. Мен буса бек терлейген адамман. Шо саялы магъа гъажны вакътинде тер ийисни басылтмакъ учун атир сувланы къолламагъа яраймы?

- Гъаж кыылагъан вакътиде гъажиге къаркъарасына да, опурагъына да атир сувлар яда атир ийисли сапунну къоллама ярамай. Гъаж кыылганча алдын атир сувланы къолламагъа ярай шо ийислер гъаж кыылагъанда таймай буса да. Атир сувланы гъаж кылып битген вакътилерде де къолламагъа ярай, тек алгъасамагъыз, билегенлеге сорагъыз.

Гъаж кыылагъан адамгъа не этмеге гери урула?

- Гъаж кыылагъан адамгъа 10 иш этмеге гери урула: эргилиге тигилген опуракъ гиймек, башын япмакъ; къатынгишилеге бетин ва къолну билекден тебин янын опуракъ булан яшырмакъ, чачларына май сюртмек, къаркъараны не еринден буса да тюклени тайдырмакъ, тырнакъланы гесмек, атир сувлар къолламакъ, гъав этмек, гебин кыймакъ, эр-къатын ювукъ болмакъ ва шону булан байлавлу ишлени этмек.

Къатынгишиге борч болган гъажын кыылмагъа яраймы, эгер эри ихтияр бермей буса?

- Шариатгъа гёре, борч буса да, суннет буса да башгъа туюл, эри къатынына гъаж кыылмакъ учун ихтияр бермей къоймагъа бола. Амма эри шолай этмесе яхшы, устевюне - къатыны исламны борчун кютсун учун кёмегин де гёрсетсе арир болур. Неге туюл шолай этсе, Аллагъны разилигин къазанмагъа бола. Къатын оъзюю маялары, оъзге имканлыкълары да бар тура эринден изну алмай туруп гъаж кыылмаса, огъар шо саялы гюнагъ болмай, неге десе, ол гелеген йыл да гъаж кыылмагъа бола, Аллагъ буюрса.

Мен гъаж кыылмагъа сюемен, тек ата-анам магъа къаршылыкъ эте. Гъаж кыылмагъа боламанмы шолардан ихтияр алмай туруп?

- Эгер сен эргили бусанг ва биринчи барагъан борч гъажын буса, ата-анадан ихтияр алып турмагъа герекемей. Устевюне, шо гъажны кыылмагъа борчлу да дюрсен. Амма шо гъаж сени учун суннет буса, масала, экинчилей яда уьчюнчюлей сапар этмеге сюе бусанг, ата-ана оъзюю разисизлигин билдирмеге бола ва шо гъар къулакъасмагъа тюше. Эгер бу соравну береген адам къатынгиши буса, ол билмеге герек гъаж борч буса да, огъар жавап береген адамлардан изну алмагъа герекини.

Гъажны ва умраны не вакътиде кыылмагъа бола?

- Гъажны Шавваль айда, Зуль-кайда айда ва Зуль-гъиджа айны 9 гюнюнде кыылмагъа бола. Оъзге айларда гъаж кыылмагъа деп негет тутса, шо умрагъа этилген негет деп саналажакъ. Умраны кыылмакъ учун буса, айры гюнлер ва айлар болмай. Ону не заманда да кыылмагъа ярай.

Гъажны ва умраны борчларыны (арканлары) гъакъда кыысгъача айтмакъны тилеймен.

- Гъажны 6 арканы бар: гъаж кыылмакъ учун негет тутмакъ; Арапа тавда эре турмакъ; тавваф (7 керен Кааба-

ны айланып чыкъмакъ); саю (Сафа ва Марва тавланы арасында юрюмек); башындан тюклени тайдырып (эргилилер учун); айтылган арканланы арты-артындан этив.

Умраны 5 арканы бар: умра кыылмакъ учун негет тутмакъ; тавваф; саю; башындан тюклени тайдырып (эргилилер учун); айтылган арканланы арты-артындан этив.

Гъаж къабул этилеми, эгер ону бир арканын, борчун яда суннетин къутгъарса?

- Эгер гъажны борчун къутгъарса, гъаж бузулмай, тек ахырына ерли кютюлмеген санала шо борчну толу кюйде кютгенчеке. Арапа тавдагъы эре турувну къутгъарса, гъаж бузула ва умра кыылмагъа чыгъывну негетин этмеге герек. Борчлу ишни (ваджиб) къутгъарса, гъаж бузулмай, тек шо адам къоду телеме герек (мал сойма герек). Суннет ишни къутгъарса, шо саялы шабагъат кемий, тек къоду телемеге герекемей.

Гъаж деген не затдыр?

- Гъаж - Аллагъ учун сыйлы Каабагъа сапар этмек. Гъаж ислам динни борчларыны (бешинчиси) бириси ва шону бусурман адам яшавуну ичинде бир керен сама да кютме герек (имканлыгы бар буса).

Гъаж кимге борчдур?

- Гъажны англавлу, гъакъылбалыкъ болган, гъакъылдан тайышмагъан, эркинликдеги (къул туюл) гъар бусурмангъа адам кыылмагъа борч.

Гъаж кыылмакъ учун не йимик малны еси болмагъа тарыкъ?

- Гъажгъа барагъан гишини уьюнде къалагъанлагъа ол ёкъ заманны ичинде ашгъа, опуракъгъа ва оъзге тарыкълар учун болагъан чакъы харжы болма тарыкъ.

Шолайлыкъда, ёл учун, ви за учун ва шолай башгъа чыгъышлар учун да ону имканлыгы болма тийишли. Эгерилген имканлыкълары булангъы адам гъаж кыылма борчлу.

Гъаж кыылмакъны имканлыкъларына не гире?

- Гъаж кыылмакъ учунгъу

имканлыкълар уьчге бёлуне.

1. Мал якъдан имканлыкъ болмакъ. Оъзю ёкъда агълюно тарыкъ-герегине харжы болмакъ ва оъзюно ёл чыгъышларын кютюп болмакъ.

2. Савлугъу болмакъ. Гъаж кыылагъан адамны гъажны ишлерин кютюп болар йимик савлугъу болмагъа герек. Эгер адамны шолай савлугъу ёкъ буса, ол гъаж кыылмагъа эркин этиле. Ёлну гётерип болмасдай гъалдагъы къартлар да бу борчдан эркин. Шолай адамлар, имканлыгы бар буса, оъзлер учун башгъа адамны гъажгъа йиберме тарыкъ.

3. Къатынгишилеге магърам (ёлдашгъа) яда эри ёкъ буса, гъаж кыылмагъа гери урула. Магърам деп ону, атасы, уланкъардашы, уланы, демек, огъар эрге бармагъа ярамайгъанлар санала. Пайхамар ﷺ булай деген: "Аллагъгъа ва къыяматгюнге инанагъан тиштайпа магърамсыз ёлгъа чыкъмас".

Намаз кыылмайгъан гишиге гъаж кыылмагъа яраймы?

- Шагъадат, намаз, ораза тутув, секет телев, гъаж кыылмагъа ислам динни кюрчюлери. Намаз буса лап аслу кюрчюсю. Намаз кыылмайгъан гишиге гъаж кыылмагъа гери урулмай. Амма бир борчну кюте туруп, оъзге борчну кютювден къутулув ёкъ. Шолайлыкъда, намаз кыылмайгъан гишиге гъаж борчун кютмеге ярай, тек намазны унутмагъа тюшмей. Ким биле, гъажны береке-тинден ва Каабаны гёрювде шолай адам, эс табып, намаз кыылмагъа башлар.

Эргилилер гъажны вакътинде ихрам гие. Къатынгишилер буса не гиймеге гире?

- Гъажны вакътинде эргилилер де, къатынгишилер де ихрам гиелер ва шоллагъа бир-бир борчлар салына. Эргилилер учун ихрам - эки къумач гесек, бириси къаркъараны туюп янын, башгъасы уьст янын яба. Къатынгишилер учун буса, ихрам Шариат талап этеген къайсы къатынгиши опуракъ да болуп бола.

РУЗНАМА

НОЯБРЬ (ЗУЛЬ-КААДА)

гюнлер	субъ		зугър	гъаср	маъриб	гъишазъ
	эртеги	гюн	тиюш намаз	экиннин намаз	марка-ча намаз	ясы намаз
	танг къатъ	гюн чыгъа				
1	4.41	6.19	12.00	14.20	16.47	18.13
2	4.42	6.20	12.00	14.19	16.46	18.12
4	4.44	6.22	12.00	14.17	16.44	18.10
6	4.47	6.25	12.00	14.15	16.41	18.07
8	4.49	6.27	12.00	14.13	16.39	18.05
10	4.51	6.29	12.00	14.11	16.37	18.03
12	4.53	6.32	12.00	14.09	16.34	18.00
14	4.55	6.34	12.00	14.07	16.32	17.58
16	4.57	6.37	12.00	14.06	16.31	17.58
18	4.56	6.39	12.00	14.04	16.29	17.57
20	5.01	6.41	12.00	14.03	16.27	17.57
22	5.03	6.44	12.00	14.03	16.26	17.56
24	5.06	6.46	12.00	14.02	16.25	17.55
26	5.08	6.48	12.00	14.00	16.23	17.53
28	5.10	6.52	12.00	13.59	16.22	17.52
30	5.12	6.55	12.00	13.58	16.20	17.52

Учредитель
Благотворительный фонд "Путь".
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакцияны Совети

Агъмад-гъажи АБДУЛАЕВ
Мугъаммадгъанафи ГЪАМЗАТОВ

Редактору
Азиз МИЧИГИШЕВ

Набор
Гульнара АБДУЛАЕВА

Верстка и дизайн
Агъмад МАГОМЕДОВ

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону) – свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна
Газета набрана и сверстана
на компьютерной базе «Ас-салам»

Отпечатана в ООО «Лотос»
ул. Пушкина, д.6
Заказ № _____

Сдано в печать 23.11.2007
Тираж 3000 экз.

Адрес редакции:

367015 РД, г. Махачкала,
ул. М. Ярагского, 128

Телефон: (8722) 61-00-64

E-mail: info@assalam.ru

web: www.assalam.ru